

Nr 138.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1947/48 till nybyggnad vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation m. m.

(1:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 31, punkt 2) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Nybyggnad vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation för budgetåret 1947/48 beräkna ett investeringsanslag av 1 450 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 57, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 31 januari 1947, föreslagit riksdagen att

dels till Nybyggnad vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation å kapitalbudgeten, statens allmänna fastighetsfond, för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 1 400 000 kronor,

dels ock till Utrustning av nybyggnad vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation för budgetåret 1947/48 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Den tekniska forskningen i vårt land har under senare år erhållit ökat statligt stöd. Stödet har givits i olika former, beroende på forskningsverksamhetens art och omfattning. För fyra större forskningsgrupper — trä-, metall-, textil- och konserveringsforskning — ha statsmakterna anvisat medel för uppförande och utrustning av särskilda forskningsinstitut och även iklätt sig viss del av driftkostnaderna för instituten. För teknisk forskning inom andra områden har statens stöd hittills företrädesvis givits i form av penningbidrag från reservationsanslaget till tekniskt-vetenskaplig forskning m. m., vilka anvisats efter förslag av statens tekniska forskningsråd. Däremot har staten som regel icke ställt särskilda lokaler till förfogande för de forskare, som erhållit sådana bidrag. De ha varit hänvisade att utföra sina arbeten inom befintliga utrymmen vid industriföretag, tekniska högskolor m. m.

Forskningen inom kraft- och bränsleområdet är av så allmän natur, att den icke kan omhändertagas av någon bestämd industrigrupp. Den har därför kommit att intaga en viss särställning. För att tillgodose behovet av denna forskning, i vilken staten har ett direkt ekonomiskt intresse, har riksdagen anvisat medel till uppförande och utrustning av en försöksstation,

vilken tills vidare kostnadsfritt ställts till ingenjörsvetenskapsakademiens förfogande.

Redan då denna byggnad planerades, väcktes frågan om anvisande av medel till lokaler, avsedda att upplåtas åt enskilda forskare och forskargrupper för forskning inom andra områden än kraft- och bränsleområdet. Bland annat med hänsyn till den då pågående utredningen rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande ansåg emellertid dåvarande departementschefen, att frågan tills vidare borde anstå. Sedermera har utredningen uttalat, att forskningen för mindre omfattande produktionsområden, vilka icke kunde påräkna särskilda forskningsinstitut, borde tillgodoses med institutioner eller laboratorier, inordnade inom redan befintliga organisationer, exempelvis någon av de tekniska högskolorna eller ingenjörsvetenskapsakademien. Departementschefen har framhållit, att det synes otvetydigt, att behovet av lokalutrymmen för dylik forskning är mycket stort. En utbyggnad av försöksstationen med ytterligare en byggnad skulle kunna täcka lokalbehovet för en del av dessa mindre omfattande forskningsfält. Då departementschefen ansett det i hög grad ligga i statens intresse att även forskning av detta slag beredes ett mera effektivt stöd än det som nu utgår i form av penningbidrag, och då detta för en rimlig kostnad kan givas genom att staten åtager sig att uppföra den av akademien föreslagna nybyggnaden, har departementschefen tillstyrkt att denna kommer till utförande samt att staten påtager sig vissa kostnader för dess utrustning och inredning.

Enligt akademiens förslag skulle byggnaden innehålla — förutom trappor, korridorer, toaletter och vissa andra allmänna utrymmen — lokaler för i huvudsak följande ändamål.

1) Läder- och garveriforskning	omkring 550 m ² .
2) Färg- och färgfärdforskning	» 220 »
3) Motorlaboratorium	» 225 »
4) Frys- och kylavdelning	» 125 »
5) Instrument- och mätmetodik	» 125 »
6) Fotografisk avdelning	» 60 »
7) Bränsleteknik och disponibelt	» 50 »
8) Förråd m. m.	» 165 »
9) Forskningsdubletter	» 225 »
10) Forskarbostäder	» 40 »
11) Maskinistbostad	» 50 »

Mot ifrågavarande plan har departementschefen icke haft något att invända. Det har sålunda syns departementschefen önskvärt, att en stor del av lokalutrymmena upplåtes till läder- och garveriforskning och att tämligen betydande utrymmen avdelas för färg- och lackforskning samt för motorlaboratorium. Förslaget att bereda plats för forskningsdubletter, lämpade för yngre vetenskapsmän, har departementschefen funnit särskilt beaktansvärt, liksom även förslaget att inreda ett par anspråkslösa forskarbostäder, vilka skulle kunna användas av gästande svenska eller utländska forskare.

Erfarenheterna från den nuvarande byggnaden giva, framhåller departementschefen, vid handen, att servisavdelningar och förråd böra givas tämligen stort utrymme.

Departementschefen har emellertid velat understryka, att planen för byggnadens användning ej bör vara bindande för framtiden. Det bör sålunda stå akademien fritt att, om ändrade förhållanden inträda, upplåta lokalerna för forskning inom andra områden än de, som nu synts akademien särskilt betydelsefulla. Som förutsättning härför bör dock gälla att akademien anser sig kunna konstatera att den avsedda forskningen är att betrakta som grundforskning eller tillämpad forskning av principiell natur. Tillämpad forskning, som väsentligen omfattar laboratoriearbete av rutinkaraktär, bör sålunda icke tillåtas inom försöksstationen.

Kostnaderna för byggnadens uppförande ha beräknats till 1 350 000 kronor.

För inredning och utrustning av nybyggnaden har ingenjörsvetenskapsakademien beräknat en kostnad av 100 000 kronor. Departementschefen har förordat, att medel anvisas för dessa ändamål. Därvid ha inredningskostnaderna beräknats till 50 000 kronor och utrustningskostnaderna till samma belopp. I likhet med akademien har departementschefen förutsatt, att det skall ankomma på de forskare och forskargrupper, till vilka lokalerna komma att upplåtas, att själva anskaffa specialutrustning. Härigenom komma statens direkta kostnader för inredning och utrustning av den nya byggnaden att uppgå till endast omkring en tredjedel av motsvarande kostnader för den bränsletekniska försöksstationen.

Medel till såväl byggnadens uppförande som dess inredning och utrustning ha föreslagits skola anvisas under budgetåret 1947/48. Å riksstaten för nämnda budgetår skulle följaktligen för byggnadens uppförande och inredning å kapitalbudgeten uppföras ett investeringsanslag av 1 400 000 kronor och för byggnadens utrustning å driftbudgeten ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Därest det skulle visa sig att förstnämnda belopp bleve tillräckligt för att även bekosta en av akademien önskad kylanläggning, vilken kostnadsberäknats till 20 000 kronor, har det synts få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, huruvida denna anläggning skall komma till utförande eller icke.

Den nya byggnaden har föreslagits skola disponeras avgiftsfritt av ingenjörsvetenskapsakademien, så länge statsmakterna så finna lämpligt. Den har ansetts böra förläggas till den plats som föreslagits av akademien, d. v. s. omedelbart sydväst om den nuvarande försöksstationen vid Drottning Kristinas väg. Departementschefen har tillstyrkt, att det till akademien upplåtna området å Norra Djurgården utvidgas till att avse den mark, som å en i ärendet åberopad situationsplan utmärkts med bokstäverna A—B—I—K—A. Upplåtelsen har ansetts böra ske på vissa av riksmarskalksämberet närmare angivna villkor. De obetydliga kostnader som härigenom kunna åsamkas statsverket, ha ansetts kunna bestridas från anslaget till byggnadens uppförande och inredning.

De gemensamma kostnaderna för driften av den bränsletekniska försöks-

stationen ha uppgått till i runt tal 100 000 kronor årligen. Dessa kostnader ha i ungefär lika stor utsträckning bestritts av statsmedel och av avgifter från dem som disponera lokalerna. Tillkomsten av den nya byggnaden kommer självfallet, framhåller departementschefen, att medföra en ökning av driftkostnaderna för akademiens försöksstation, även om man icke behöver räkna med en fördubbling därav. Kostnaderna för administration, för drift av servislaboratorierna samt för eldning förutsätts sålunda icke behöva undergå någon mera väsentlig stegring. I avvaktan på närmare utredning har departementschefen ansett sig icke vara beredd att nu taga ställning till frågan huruvida de ökade driftkostnaderna till någon del böra bestridas av statsmedel eller helt böra bekostas av inflytande avgifter.

Utskottet.

Såsom i ärendet framhållits saknas för närvarande tillräckliga lokalutrymmen, där enskilda forskare och forskargrupper kunna bedriva teknisk forskning för mindre omfattande produktionsområden, beträffande vilka särskilda forskningsinstitut icke kunna påräknas. Det har därför befunnits önskvärt, att denna forskning tillgodoses med institutioner och laboratorier, inordnade inom redan befintliga organisationer. Enligt Kungl. Maj:ts nu förevarande förslag skulle ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation utbyggas med ytterligare en byggnad, avsedd att i första hand utnyttjas för forskning inom vissa närmare angivna områden, såsom läder- och garveriforskning, färg- och lackforskning m. m. Med hänsyn till att det här gäller forskningsverksamhet på områden av stor allmän betydelse, synes utskottet goda skäl tala för att staten i den nu föreslagna formen understöder denna verksamhet. Utskottet är därför berett tillstyrka, att ifrågavarande byggnad kommer till utförande och har icke något att erinra vare sig mot byggnadskostnaderna eller mot de för byggnadens inredning och utrustning beräknade medlen. Utskottet kan jämväl ansluta sig till vad departementschefen anfört rörande vissa i ärendet berörda detaljfrågor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) till *Nybyggnad vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation* för budgetåret 1947/48 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 1 400 000 kronor;

b) till *Utrustning av nybyggnad vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation* för budgetåret 1947/48 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Stockholm den 22 maj 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 137.